

Zmluva o stabilite, koordinácii a správe v hospodárskej a menovej únii

Dňa 2.3.2012 podpísalo 25 členských krajín EU (s výnimkou Veľkej Británie a Českej republiky) Zmluvu o stabilite, koordinácii a správe v hospodárskej a menovej únii (Treaty on Stability, Coordination and Governance in the Economic and Monetary Union - TSCG) známu pod označením Fiškálny pakt, resp. Fiškálna zmluva. Hlavným cieľom tejto zmluvy je zamedziť tvorbe fiškálnych deficitov v jednotlivých členských štátoch EU a donútiť krajiny, aby pri tvorbe svojich národných rozpočtov ako aj ich plnení vychádzali z vyrovnaného, resp. prebytkového rozpočtu.

Zmluva nadobudne platnosť 1.1.2013 za podmienky, že ju dovtedy ratifikuje minimálne 12 členských štátov eurozóny. Slovensko po jej podpise ústami viacerých popredných politikov (predseda vlády SR, minister financií SR) vyhlásilo, že k odsúhlaseniu fiškálnej zmluvy dôjde na jeseň 2012. Pripravovaným návrhom k fiškálnej zmluve sa zaoberali dva parlamentné výbory: Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre európske záležitosti a Výbor Národnej rady Slovenskej republiky pre financie a rozpočet, ktorý je zároveň gestorom. Oba výbory zaujali k návrhu zmluvy jednoznačné stanovisko a 23.11.2012 odporučili Národnej rade Slovenskej republiky vysloviť súhlas s návrhom Zmluvy o stabilite, koordinácii a správe v hospodárskej a menovej únii. Možno očakávať, že v priebehu decembra 2012 parlament predložený návrh odsúhlasí. „Súhlas s touto fiškálnou zmluvou, ktorá zavádza viaceré preventívne opatrenia s cieľom zabrániť budúcim dlhovým problémom jednotlivých krajín, je podmienkou na prípadné čerpanie pomoci z trvalého eurovalu.“¹

Samotná fiškálna zmluva predstavuje dokument, ktorého účelom je stále tesnejšia spolupráca a koordinácia hospodárskych politík členských štátov eurozóny so zreteľom na zabezpečenie stability tohto celku. Tomuto má slúžiť viacero nástrojov, z ktorých za najdôležitejší možno považovať pravidlo o vyrovnanom rozpočte a automatickom mechanizme potrebných korekčných opatrení pri schodkovom rozpočte.

Text zmluvy začína široko definovaným úvodom, za ktorým nasleduje 6 častí, tzv. hláv. Prvá hlava odzrkadľuje cieľ celého fiškálneho paktu: „ Zmluvné strany ako členské štáty Európskej únie prostredníctvom tejto zmluvy súhlasia s posilnením ekonomického piliera

¹ <http://www.teraz.sk/ekonomika/nedodrzanie-fiskalnej-zmluvy-bude-mo/27964-clanok.html?stock=MSFT>

hospodárskej a menovej únie prostredníctvom prijatia súboru pravidiel určených na posilnenie rozpočtovej disciplíny na základe rozpočtovej dohody, posilnenie koordinácie ich hospodárskych politík a na zlepšenie správy eurozóny, a to v záujme podpory dosiahnutia cieľov Európskej únie spočívajúcich v udržateľnom raste, zamestnanosti, konkurencieschopnosti a sociálnej súdržnosti.“² Treba dodať, že zmluvné strany spomínané v celom texte zmluvy sa delia na 2 základné skupiny, tie ktoré používajú jednotnú menu euro a ostatné. Krajiny, ktoré sú členmi eurozóny a ratifikujú fiškálnu zmluvu sú viazané jej ustanoveniami od jej vstupu do platnosti. Krajiny mimo eurozóny, aj keď ratifikujú fiškálnu zmluvu, jej ustanovenia sa ich nedotknú v celom rozsahu (okrem časti týkajúcej sa správy eurozóny a účasti na pravidelných samitoch) do momentu, kým nezačnú používať jednotnú menu euro alebo sa samé (dobrovoľne) nerozhodnú riadiť sa vybranými ustanoveniami alebo celou zmluvou.

Predmetom druhej hlavy je zabezpečenie súladu navrhovanej fiškálnej zmluvy s legislatívou Európskej únie. Z pohľadu zabezpečenia primárneho cieľa eurozóny je dôležitou časťou zmluvy tretia hlava, ktorá sa zameriava na rozpočtovú disciplínu členských krajín, kde sa hovorí, že krajina (zmluvná strana) musí dosahovať vyrovnaný alebo prebytkový rozpočet. Zároveň je vyšpecifikované, za akých okolností možno považovať podmienku vyrovnanosti rozpočtu za dodržanú: „ ... ak ročné štrukturálne saldo verejnej správy nepresahuje špecifický strednodobý cieľ pre príslušnú krajinu, ktorý je vymedzený v revidovanom Pakte stability a rastu, pričom dolná hranica štrukturálneho deficitu je 0,5 % hrubého domáceho produktu v trhových cenách.“³ Pri prekročení povolenej hranice deficitu sa krajina vystavuje riziku sankcií až do výšky 0,1 % HDP. K tejto podmienke je nutné doplniť povinnosť krajiny čo najrýchlejšie sa priblížiť k svojim strednodobým cieľom s ohľadom na návrh Európskej komisie a pri zohľadnení rizík udržateľnosti vývoja každej krajiny osobitne. Odklon od tohto cieľa je povolený len vo výnimočných prípadoch, napr. keď členský štát nemá kontrolu nad nezvyčajnými udalosťami, ktoré ovplyvnia finančné hospodárenie verejnej správy a nedokáže tieto udalosti ovplyvniť.

Ak verejný dlh krajiny v pomere k HDP v trhových cenách vykazuje hodnoty výrazne nižšie ako 60 % HDP a krajine nehrozí v riziko zvýšeného zadlžovania sa v najbližšom období, je možné podmienku štrukturálneho dlhu upraviť na hodnotu maximálne 1% HDP v trhových cenách. Opačný prípadom je, že bude spozorovaná negatívna zmena v smerovaní k strednodobému cieľu, teda odklon od plánovaného cieľa. Vtedy nastupuje automatický korekčný mechanizmus. V rámci neho musí krajina vykonať opatrenia s cieľom zosúladiť smerovanie k stanovenému strednodobému cieľu. Týmto pravidlami sa musí krajina, ktorá používa jednotnú menu euro

² http://european-council.europa.eu/media/639161/19_-_tscg.sk.12.pdf, strana 9,

³ tamtiež

a ratifikovala fiškálnu zmluvu, riadiť najneskôr do jedného roka od platnosti zmluvy. Premietnutie týchto povinností sa očakáva vo forme trvalej, záväznej normy, pokiaľ možno najväčšej právnej sily, ktorá zabezpečí dodržiavanie tejto podmienky pri každoročnom zostavovaní rozpočtov. V podmienkach Slovenskej republiky by táto norma mala byť na úrovni ústavného zákona. Pri nesplnení podmienky verejného dlhu k HDP pod 60 %, je krajina, ktorá porušuje toto pravidlo, nútená znižovať presiahnutú hodnotu ročným tempom, ktoré zodpovedá 1/20 referenčnej hodnoty. Zároveň táto krajina musí zaviesť tzv. „program rozpočtového a ekonomického partnerstva obsahujúci podrobný opis štrukturálnych reforiem, ktoré sa musia zaviesť a vykonať na účely zabezpečenia účinnej a udržateľnej korekcie jej nadmerného deficitu“⁴.

Podpisom tejto Zmluvy a jej prijatím v parlamente vznikne pre MF SR povinnosť predkladať programy rozpočtového a ekonomického partnerstva (čl. 5).

Dôležitým ustanovením je znenie čl. 6, ktoré zaväzuje krajiny informovať Radu Európskej únie a Európsku komisiu o emisných plánoch štátnych dlhopisov jednotlivých členských krajín. Týmto sa obmedzujú právomoci národných vlád na rozšafné financovanie štátneho dlhu, naopak, vytvára to tlak na rozpočtovú disciplínu členov eurozóny. Z tejto časti zmluvy zároveň vyplýva, že ktorákoľvek krajina, ktorá používa euro a zároveň ratifikovala zmluvu môže podať podnet na preskúmanie dodržiavania podmienok dodržiavania výšky verejného dlhu, zavedenia korekčného mechanizmu na druhú krajinu.

Štvrtá hlava fiškálnej zmluvy sa zameriava na vzájomnú koordináciu hospodárskych politík jednotlivých štátov (eurozóny) a ich neustálu konvergenciu, ktorej cieľom má byť zvyšovanie hospodárskeho rastu prostredníctvom zvyšovania konkurencieschopnosti. Ďalšími cieľmi v tejto oblasti sú podpora zamestnanosti, udržateľnosť verejných financií a finančná stabilita. Na dosiahnutie týchto cieľov všetky zmluvné strany (krajiny) zabezpečia, že všetky hlavné reformy hospodárskej politiky jednotlivých štátov budú pred ich zavedením najskôr prerokované na príslušných inštitúciách únie.

Koordinácia fiškálnych, rozpočtových politík, pravidiel a plánovaných reforiem, tak ako to vyžaduje Zmluvu o stabilite, koordinácii a správe v hospodárskej a menovej únii nie je možná bez pravidelných zasadnutí a samitov. Touto problematikou sa zaoberá časť – Správa eurozóny (hlava

⁴ http://european-council.europa.eu/media/639161/19_-_tscg.sk.12.pdf, strana 15

5). Tieto stretnutia bude podľa potreby, minimálne dvakrát ročne organizovať predseda samitu, ktorý bude zvolený z radov štátov používajúcich euro. V jeho kompetencii bude v úzkej spolupráci s predsedom EK zabezpečovať kontinuitu rokovaní a informovať krajiny, ktoré nepoužívajú euro ale podpísali TSCG, o dosiahnutých výsledkoch, zmenách a návrhoch rokovaní samitov eurozóny. Slovenskú republiku bude na týchto rokovaníach zastupovať predseda vlády.

Jeho úlohou bude následne informovať vládu Slovenskej republiky o výsledkoch rokovaní a dohodách týkajúcich sa rozpočtovej a hospodárskej politiky.

Šiesta hlava sa venuje najmä otázkam uplatňovania zmluvy. Zmluva nadobúda platnosť 1.1.2013 za podmienky, že bola dovtedy ratifikovaná minimálne 12 členskými štátmi eurozóny. Ak by k začiatku roka 2013 zmluvu ratifikovalo menej ako 12 krajín, platnosť zmluvy TSCG nastane 1. dňom mesiaca nasledujúceho po mesiaci, kedy došlo k ratifikácii 12. členským štátom eurozóny. Od tohto momentu zmluva platí pre tie krajiny, ktoré používajú meno euro a zmluvu ratifikovali.

Fiškálna zmluva má inkluzívny charakter, dá sa k tejto zmluve pristúpiť aj v neskoršom období. Pre ďalšie krajiny eurozóny, ktoré zmluvu neratifikovali pred jej platnosťou, sa stáva zmluva záväznou od 1. dňa mesiaca nasledujúceho po mesiaci, kedy došlo k schváleniu (ratifikácii) zmluvy v ich národných parlamentoch.

Zaujímavým je ustanovenie článku 14. ods.4 zmluvy, ktorý hovorí: „...hlava V sa uplatňuje na všetky dotknuté zmluvné strany od dátumu nadobudnutia platnosti tejto zmluvy“⁵. Ako bolo spomenuté vyššie, v hlave V sa hovorí o správe eurozóny, o stretnutiach prezidentov alebo predsedov vlád jednotlivých členských štátov eurozóny najmenej dvakrát ročne, o inštitucionálnom fungovaní týchto samitov. Je teda zrejmé, že aj krajiny, ktoré nepoužívajú euro, budú sa zúčastňovať aspoň raz do roka stretnutí k otázkam Zmluvy o stabilite, koordinácii a správe v hospodárskej a menovej únii.

Na Slovensku už funguje tzv. zákon o dlhovej brzde, ktorý sa svojou podstatou podobá fiškálnej zmluve. Podľa slov štátneho tajomníka ministerstva financií Petra Pellegriniho bude

⁵ http://european-council.europa.eu/media/639161/19_-_tscg.sk.12.pdf, strana 22

treba vykonať len „drobné kozmetické úpravy“⁶ a tým sa zosúladi náš zákon o rozpočtovej zodpovednosti so Zmluvou o stabilite, koordinácii a správe v hospodárskej a menovej únii.

Ing. Miroslav Tučník, PhD.

Katedra bankovníctva a medzinárodných financií NHF

Ekonomická univerzita v Bratislave

email: mtucnik@gmail.com

LITERATÚRA:

<http://www.teraz.sk/ekonomika/nedodrzanie-fiskalnej-zmluvy-bude-mo/27964-clanok.html?stock=MSFT>

http://www.derivat.sk/files/casopis%202012/2012_Jul_TrnovEurozonaVKrize.pdf

http://european-council.europa.eu/media/639161/19_-_tscg.sk.12.pdf

http://consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/128453.pdf

<http://www.eia.org.uk/view.php?id=2570>

<http://www.europskaunia.sk/postup-pri-nadmernom-deficite>

<http://www.euractiv.sk/hospodarske-riadenie-eu/interview/bankova-unia-automaticky-neznamena-presun-kapitalu-od-dcer-k-matkam-020350>

<http://eurex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:sk:PDF>

<http://hnonline.sk/slovensko/c1-58335350-nedodrzanie-fiskalnej-zmluvy-budeme-moct-napadnut-na-sude>

⁶ <http://www.webnoviny.sk/ekonomika/financny-vybor-odobril-navrh-fiska/582268-clanok.html>

<http://www.webnoviny.sk/ekonomika/financny-vybor-odobril-navrh-fiska/582268-clanok.html>

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0243+0+DOC+XML+V0//SK>

<http://www.european-council.europa.eu/home-page/highlights/treaty-on-stability,-coordination-and-governance-signed?lang=en>